

TURKSOSBİLDER

Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi

“TURAN ELLERİ TARİHİ”

EĞİTİMİ, PSİKOLOJİSİ VE ÖNEMİ

Ph.Dr. Cavid MÖVSÜMLÜ

Hacettepe Üniversitesi. Tarih bölümü.

barish-cavid@mail.ru

Doç.Dr. Sevinc KASIMOVA

Bakü Devlet Üniversitesi. Tarih fakültesi.

qasimovasevinc@mail.ru

ÖZET

Ünlü Azerbaycan aydını ve ilk tarihçisi Abbaskulu Ağa Bakıhanov tarih hakkında “Kendi tarihini bilmeyen bir insan yolu belli olmayan bir çöle düşmüş insan gibidir. O yolun önünü ve sonunu bilmediği için hiç bir yere varamaz” demiştir. Gerçekten de böyle. Her bir millet, milli yolunun nereden başlayıp nereye vardığını bilmeli ki, bir yere ulaşabilsin. Dünyada farklı ırklar vardır ve bu ırklara dahil olan milletler ortak dil, kültür, tarih, coğrafya ve din etrafında birleşirler. Bu yüzden bir ırka sahip olan halklar önce kendilerini bilmeli ve diğer halklarla yakınlıklarını etno-psikolojik açıdan anlamalıdır. Uzak Asya’dan Akdeniz’e kadar uzanan büyük coğrafi alanı kapsayan türk halklarının da ortak bir tarihi, kültürü, dili, haritası vs. vardır ve bunun öğrenilmesi şarttır. Neden dünyada büyük etkiler doğurmuş bir ırkın ortak tarih kitabı olmasın? Türk halkları tarih boyunca fetihler yapmış ve komşu halklara adaletli bir yaklaşımla onları himayesine alarak, barış ve huzur içinde yaşamalarına neden olmuştur. Bu yüzden sürekli savaşlar yapmışlar ve eğitime pek önem vermemişlerdir. Bu yüzden ilk çağdan orta çağa kadarki büyük bir devirde türklerin tarihini çin, fars, arap, slavyan, rum, alman ve başka yabancı halkların yazı ve folkloründen öğreniyoruz. Orta çağdan yeni çağa kadarki bir dönemde ise türk tarihini türk asıllı yazarların ya bilim dili olan arapça, ya da edebi dil olan farsça yazdıkları kitaplardan okumaktayız. Fakat 19.yüzyılın ikinci yarısından sonra Turancılık, Türkçülük ideolojilerinin ortaya çıkıp gelişmesi ile yeni bir dönem başladı. Ali Bey Hüseyinzade Turan, İsmayıl Gaspıralı, Ziya Gökalp, Yusuf Akçura, Zeki Velidi Togan, Ahmet Ağaoğlu, Mehmet Emin Yurdakul, Mehmet Emin Resulzade, Sadri Arsal Oğuz gibi ünlü şahsiyetler büyük araştırmalar yapmışlardır. Onların türk tarihi için değeri bilinmeyen kitapları, bastıkları dergiler türk dünyasının birliğine, ortak tarih ve kültürün meydana gelmesine yön vermişlerdir. Fakat 20.yüzyılda Türk toprakları üzerinde hakim olan sözde kosmopolit düşünceye sahip ırkçı Rusya Sovyeti, İran şahlığı, Çin Halk Cumhuriyeti gibi sömürgeci devletler türklerin milli kimliklerinin gelişmesini her açıdan engellemişlerdir. Turan ve Türkçü gibi düşünceler sadece rejimlerin dağılması, bununla bir kaç türk cumhuriyetinin bağımsızlık kazanması ve milli haklar alması ile Turancılık fikri yeniden ortaya çıkarak günümüze kadar güncelliğini korumuştur. Bütün bunlar gösteriyor ki, türk halklarını birleştiren bir sıra milli unsurlar genelde bizim etno-psikolojimizi kapsar. Bu psikolojiyi daha da geliştirmek ve Türk halklarının ortak bir noktada toplanması günümüzün en önemli amacıdır.

Çünkü çağımızda dünyanın siyasi durumunda bütün ülkeleri göz önünde bulundurursak hepsinin milli kimliklerini belirleyen çeşitli siyasi-ekonomik teşkilatlarda birleştiğini görürüz. Neden biz Türkler böyle bir birliği daha da sağlamlaştırmayalım? Bunu elde etmenin ilk adımlarından biri ise tüm Türk Cumhuriyetlerinde ortak bir “Turan elleri tarihi” kitabının yazılmasıdır. Ortak bir çalışmanın sonucu olacak bu kitapta Türk gençliğine dünya türklerinin ilk yayıldığı yerler, arkeolojisi, kültürü, kurdukları imparatorluklar, büyük ve ya küçük devletleri, hanlıkları, beylikleri, onların siyasi tarihi, dil ve dinleri, şimdiki siyasi ekonomik durumları yer alacaktır. Her bir türk genci psikolojik olarak kendi halkını merak edecek ve araştıracaktır. Böyle bir kitabın yazılıp eğitime sunulması önemlidir. Hatta böyle bir kitap sadece okullarda değil üniversitelerde de kullanılmalıdır. Okullarda bu bilinci almış öğrenciler yetişkin bir birey olunca kendilerinin ne kadar büyük bir tarihe, kültüre ve aileye sahip olduklarını gururla kalp ve akıllarında taşıyıp kendi kardeş devlet ve milletine saygı ve sevgide bulunacaklardır. Hızla gelişen ve küreselleşen dünyada kardeşlerine sınımsız bağlanıp dünya halklarında söz sahibi olacaklardır. Tüm dünya türklerinin birliği onların tarih, kültür ve dillerine sahip olmalarından geçer. Değerli okuyucum bu yüzden “Turan Elleri Tarihi” kitabının yazılıp eğitime sunulması gereklidir.

Anahtar kelimeler: Tarih, coğrafya, türkçülük, etno-psikoloji, kültür.

ABSTRACT

The first Azerbaijani historian and intellectual Abbaskulu Aga Bakikhanov stated this quote about history “The one who doesn’t know about his/her own history is like a person who fell in a field where the road is unknown. Because he/she doesn’t know the beginning and end of the road, he cannot reach anywhere”. This reflects the reality. Every nation has to know where its history has started and where it has reached in order to reach somewhere. There are many races in the world and these races are gathered together with common language, culture, history, religion and geography. The Turkish nations are populated from Far East till Akdeniz and they have common history, culture, language, map etc. and learning all these is a must. Why not to have a common book that reflects the history of all Turkish nations that had a big influence in world history? Along the history Turkish nations made conquests and created fair relationships with neighbor nations. This is the reason they didn’t consider that much of education rather preferred war. Main consequence of this is that we learned about the Turkish history containing from first era to middle era from Chinese, Persian, Arabian, Slavic, Greek, German and other foreign resources. From middle era to new era we learn Turkish papers in Arabian or Persian written books. Creation of Turanism, Turkism during 19th century brought new era to Turkish history. Ali Bay Huseyinzade, Ismayil Gaspıralı, Ziya Gökalp, Yusuf Akçura, Zeki Velidi Togan, Ahmet Aghaoghlu, Mehmet Emin Yurdakul, Mehmet Emin Resulzade, Sadri Arsal Oghuz are some examples of famous researchers of this era. Their researches had a big impact on creation and developmental stages of common Turkish history and culture. However, in 20th century Soviet Russia, Iranian reign and Chinese Republic disrupted developmental stage of Turkish history. With the collapse of regimes of these kind, Turanism and Turkism ideologies were brought to this era once again. All of these show that the national elements that gather Turkish nations together are directly related to our ethno-psychology. Today’s important task is to improve this psychology and help to create assembly of Turkish nations. In order to achieve this goal, first step would be to write “Turanian Land History” book. With the collaboration of researchers with this book we can show the elements that relate to Turks- lands they settled, archeology, culture, empires they built, small and big countries, khanates, principalities, their political histories, economic conditions etc. Turkish youth psychologically will care about their nation and they will research about it. It is really important to write a book like this should not only be taught in school but also in higher education- university, post-university institutions. The students who would study this book in their high school will be able to develop it more when they become adults in universities. In this globally emerging world, they will gather together with their brothers tightly and will have a voice amongst world countries. Dear reader, from all reasons and examples above we can once more say that it is important to start to write a book like “Turanian Land History” as defined before.

GİRİŞ

Avrupa Birliği eğitim bakanlarının Heidelberg kentinde yaptıkları toplantıda, AB dönem başkanı almanya'nın eğitim bakanı Annette Schavan, "tüm AB ülkeleri okullarında okutulacak ortak bir tarih kitabı yazmanın zamanı geldi" diye konuşmuş. BBC'nin haberine göre böyle bir "ortak tarih" kitabı almanya ve fransa tarafından zaten daha önce hazırlanmış ve bu iki ülkenin okullarında okutuluyormuş. Bu kitabın her bölümünü,

biri alman, biri fransız iki tarihçi ortaklaşa yazmışlar. Ve aynı zamanda bir düşünün ki yüzyıllarca kendi aralarında hep savaşlarda bulunan etnoloji olarak tamamen farklı ırklara mahsus 27 AB ülke üyesi ortak bir tarih dersliğinde bulunacak, bu dersliği okullarda hiç bir sorun yokmuş gibi genc nesillere sunulacak. Peki coğrafi erazisi, zengin kültürü, tarihi mirası kadar büyük olan ve aynı kökten töreyen Türk halkları neden kendi ortak tarih dersliğini yazmasın?

Sovyetler döneminde bu coğrafyada yaşayan Türkler, Azerbaycan Türkleri de dahil olmak üzere kendi ulusal tarihleri ve kökenleri hakkında çok farklı şeyler öğrendiler. Okul kitaplarımızda hala bizi İranlılarla bağlamaya, ve ya ümumen Türk kökeninden yayındırmaya çalışan Sovyet propagandasının izleri var. Sadece dil ve edebiyat değil, Türk milletlerinin tarih ve coğrafyasını konu alan kitapların da yayınlanması için büyük bir ihtiyaç duyuluyor.

Hepimizin Altaylardan gelen Türkler olduğumuz gerçeği uzun süre bizden gizlendi. Sovyet gizli servisi KGB, Türk dili ile ilgili konuları “Doğu ülkeleri edebiyatı” diye genel bir başlık içine atıp kendi dilek ve çıkarları doğrultusunda istediklerini yazdı. Bu yüzden tüm Türk cumhuriyetlerinin özellikle tarih alanında yeni ve ortak bir kitap için çaba göstermesi gerekir. Bu konuya hükümetler düzeyinde ilgi gösterilerse hepimiz fayda kazanırız.

Belli olduğu kadar ilk defa dünya Türklerini dil, tarih, coğrafya, folklor, etnik açıdan tatqiq eden ve kitap halinde bir arada toplayan dedemiz Mahmud Kaşgarlı olmuştur. Onun XI yazmış olduğu "Divani Lüğat-it-Türk" kitabında tüm türkların bir kökten gelmesi ve hangi boylara bölünmesinden bahs ediliyor. Daha sonralar uzun süre büyük imparatorluklar kuran Türkler böyle bir tarihin tekrar yazılmasına pek ilgi göstermemiş, daha çok fars ve araplara ait saray tarihçiliği geleneklerini geliştirmişlerdir. Ama XIX yüzyılın başlamasıyla ve dünya düzeninin kesin değişmesiyle Türk tarihinin öğrenilmesinde yeni bir sayfa açılmış oldu. Sebep Türk dünyasının farklı milliyetlere mahsus imparatorlukların işgali altına düşmesi ve ya Osmanlı, Qacar gibi devletlerinse sadece çöküşü idi. Bu nedenle ünlü Türk aydınları Türk halklarının şu çöküşten kurtarılmasına çaba göstermişlerdir. Ünlülerimiz özellikle Türk halklarının kendi geleneklerini korumak üzere batının ilmi gelişmelerini, dünyevi eğitimi, ekonomisini, teknolojisini benimsemeyi ve aynı zamanda Türk halklarının dil, kültür, tarih alanında ortaklıkta bulunmağı takip etmişlerdir. Bu yüzden XIX yüzyılda Türk dünyasında yeni bir eğitim sistemi yaranmaya ve daha sonra oturumaya başlamıştır. Bu yeni eğitim “Usuli-Cedid” adıyla tanınmıştır. İlk defa 1804 yılında tatar ilahiyetçisi Kursevi İslam dininde modernleşme konusunda traktat (ilmi makale) yazmış ve bunu “Cedidçilik” adlandırmıştır. Cedidçilik müslümanlar için eğitimi, cinsel beraberliyi, farklı dinlere karşı toleranlığı, Türk medeni birliğini ve Avrupa medeni değerlerine bağlılığı tebliğ ediyordu. Bu nedenle 1843 yılında Kazanda Cedidizm hareketinin esası koyulmuştur. Yeni hareket yarı-dünyevi modernleşmeni ve eğitimde islahatları özünde cemleştirdiyi halde, tarihte ilk kes dinden ayrı Türk milli kimliğini de ön sıralara çekmiştir. 1883 yılında Kırım türklarından olan ünlü İsmayıl bey Gaspıralı kendisinin yayınladığı “Tercüman” gazetesinde ilk defa olarak arap, fars kelimelerinden temizlenmiş ortak dilin tüm Türk halklarının dili olmasının zeruriyetinden ve dünya türklarının kendilerine integrasyonundan yazıyordu. Daha sonra bu mefkureler Uralda, Sibiryada, Orta Asyada, Anadolu da ve Azerbeycanda yaşayan türklere de yayılmış, sevilmiştir. Bu ideyaları daha da geliştiren ve sistemleşdiren ünlü Azerbeycan ziyahısı Ali Bey Hüseyinzade (Turan) olmuştur. O 1908 yılında şu gayelerini “Türkleşmek, İslamlaşmak, Çağdaşlaşmak” eserinde ışıklandırmıştır.

Bu nedenle milli kimlik fikirlerinin geliştiği bir dönemde dünya türklere milli ruha dayanan yeni eğitim sistemini gerçekleştirmeye başladılar. Usuli-Cedid okullarında dersler ana dili olan Türkçe veriliyor, Rus dili ayrı bir fenn olarak tedris ediliyor ve ana dilinde dünyevi eğitim sistemine uygun fen bilimleri öğretiliyordu. Azerbeycanda ilk böyle okullar S.A.Şirvani tarafından Şamahıda (1870), M.T.Sidqi tarafından Ordubatda (1892) ve Nahçivanda (1894), M.M.Nəvvab tarafından Şuşada (1895), M.İ.Qasir tarafından Lenkeran (1896) kentlerinde açılmıştır.

Belli olduğu kadar I Cihan Savaşından sonra Türk dünyası istiklaliyet uğruna büyük çabalar gösterse de en sonda dünya siyasi haritası Türk halklarının aleyhine deyişmiş, orta asya, ural, kırım, kafkasya, sibiryada türklere şimdide sovyet imperyasına, doğu türküstan Çin, bir kısım Türk illeri ise İrana katılmışlardır. Ve özgürlüğünü koruyub saklayan tek Türkiye Cumhuriyeti olmuştur. Dünya siyasi sahnesinde teklenen Türkiye hiç bir zaman türklük namına çabalarından dönmemiş, tam tersi olarak şunu pek geliştirmiştir. Ve tesadüfen değil ki ilk kes olarak Türk tarihi dersliği Türkiye Cumhuriyetinde yazılmış ve eğitim sisteminde tedris olunmuştur.

Böyle bir tarih dersliğinin ortaya çıkarılmasına 1930'lu yıllarda, Mustafa Kemal Atatürkün teşvikiyle oluşturulmuş ve 1931-1939 yılları arasında liselerde okutulan dört ciltlik ders kitabı halinde basılmıştır. Şu derslik kendisinde Antropoloji, filoloji, arkeoloji bilgileri birleştirerek, aynı zamanda ülkenin eski uygarlıklarını ortaya çıkarıyor, bugünkü Türkiye halkıyla Türk kavimlerinin ilişkisini araştırıyor, genel Türk tarihinin bilimsel

tutarlılık ile yazılmasını sağlıyordu. Ayrıca kitaplarda beyaz ırkın kökeninin Orta Asya olduğu hipotezi ireli sürülerek buna göre değişik çağlarda, çeşitli göç dalgaları halinde Orta Asyadan dünyaya yayılan Türklerin de atası olan halklar, dünya kültürlerinin önemli bir kısmını kurmuş olduğu bildiriliyordu. Irklardan bahsederken belirli bir ırkın üstünlüğünü savunmaz, göçler sonucu ırkların birbirlerine karıştığını anlatırdı.

Türk tarih tezine göre M.Ö. 3000 ile M.Ö. 1200 yılları arasında Orta Asyadan yurtlarını terk edip Akdeniz havzasına yayılan brakisefaller Türklerin atalarıdır. Dünya medeniyetinin başlangıcını Yunan Medeniyetine bağlamak yanlıştır. Etiler (Hittitler) Anadolu'da yaşamış Yunan medeniyetinden daha eski bir medeniyettir. Etrüsklerin İtalyaya Anadolu'dan gitmiş oldukları kesindir. Orta Asyadan yayılan göç dalgaları Avrupaya da yayılmış ve vahşet ortamı süren kıtaya sırasıyla cilalı taş, bakır, tunç ve demir çağı sanatlarını götürmüşlerdi. Bir Asya kavimi olan Keltler, göç yollarında önemli eserler bırakmışlardı. Ligürler, Kimriler ise Keltlerden önce Avrupa kıtasında Kırım ve Danmarkaya kadar gitmişlerdi. M.Ö. 2000 yılına kadar Avrupa'da bakır aletler dahi bulunamamışken, bu tarihte bronz aletler birden bire çoğaldığı kazılarda tespit edilmişti. Bronz madeninin kaynağı kalay madeni Asyada bol miktarda bulunurken Avrupa'da sadece ince bir damar halinde Fransada bulunmaktaydı.

Mustafa Kemal Atatürk 1928-1930 yılları arasında Türk Tarih Tezinin oluşturulmasında tarihçilere önderlik etmiştir. Atatürkün, "Anadolu 7000 yıllık Türk beşiğidir" sözü onun Anadolu'daki Türk varlığının Malazgirt Meydan Muharebesi'nden çok öncelere dayandığına olan inancını yansıtmaktadır. Türk tarih tezine göre tarihteki gelmiş-geçmiş türk devletlerinin adı sıralanıyor, onlar hakkında etraflı bilgi veriliyor ve kronoloji açıdan düzenleniyordular. Tarih tezinde bahs edilen Türk devletleri şu şekildedir:

1. Orta Asyada Türk-Hun İmparatorluğu.
2. İdil-Tuna arasında İskit İmparatorluğu.
3. Ural Dağları ve İdil Nehri arasında Batı Hun Devleti.
4. Avrupa Türk-Hun İmparatorluğu ve Avar İmparatorluğu.
5. Batı Türkeli ve Kuzey Efganistan'da Akhunlar Devleti.
6. Orta Asyada Gök Türk İmparatorluğu, Tukyü ve Kutluk Devleti.
7. Karadenizin kuzeyinde Hazar, Bulgar ve başka isimde Türk devletleri.
8. Gök Türk İmparatorluğundan sonra, Orta Asyada çeşitli isimlerde Türk devletleri.
9. Aral Gölü güneyinde Samanoğulları Devleti.
10. Aral Gölünden Hinte kadar uzanan alanda Gazneliler Devleti.
11. Sır Irmağı doğusunda Karahanlılar ve Kara Hatalar Devleti.
12. İran, Mezopotamya, Anadolu ve Suriye sahalarında Selçuklar Devleti.
13. Harzem kıtasında ve bütün İranda Harezmişahlar (Harezmi) Devleti.
14. Başkenti Semerkent olan Büyük Timur İmparatorluğu.
15. Hindistanda Babür İmparatorluğu.
16. Asya, Avrupa ve Afrikada Türk-Osmanlı İmparatorluğu.
17. Türkiye Cumhuriyeti.

Ama görüldüğü gibi adı çekilen büyük türk imparatorlukları sırasında bir çok başka türk imparatorluklarının ismi geçmiyor (Atabeyler, Hülaküler, Altın Ordu, Karakoyunlular, Akkoyunlular, Safaviler, Afşarlar, Kacarlar ve başkaları). Bununla yanaşı orta ve küçük türk hanlıkları, beylikleri ve emirlikleri hakkında da konuşulmamaktadır. Bence bu kimi hanedanların da dersliklerde yer alması gerekmektedir. Çünkü bu kimi devletler küçük olmalarına rağmen bizim halkımıza ait tarihin ayrılmaz hissesidir ve bu uluslar da özlüyünde bizim halkın devletçiliğinin formalaşmasında büyük rol oynamışlardır.

20. yüzyılın ortalarında Türkiyede milliyetçi akımların ortaya çıkmasıyla Türk tarihine bakış açıları da değişmiş oldu. Şimdi Türk tarihinin başka milliyetlerden daha eski olduğu söylenilir ve kültür açısından tüm halkların başlangıcı sayılırdı. Ayrıca başka kültürlerin eski türklerden törediyi ön plana çekiliyordu. Bu gibi fikirlerin önündeyse Hüseyin Nihal Atsız duruyordu. Bu dönemde başka türk halklarında tamamen farklı tarih eğitimi geçilmekte idi. Kafkasya, Orta Asya, Ural, Kırım, Sibiryaya türklerinin tarihi Sovyet Rusyası tarafından düşünülmüş şekilde unutturuluyor, milli kimlikleri farklı kavimlere bağlanılıyor ve ümumen marksiz-leninist tezleri esasen daha çok sovyet tarihçiliyi ve bu tezlerin taleplerine cevap veren tarih öğreniliyordu. Ama XX yüzyılın ikinci yarısında ünlü türkologlar Lev Gumilyov, Oljays Süleymanov, Murat Adcı gibi bilim adamları her türlü sovyetlerin tepkisine rağmen Türk tarihine dair değerli makaleler, kitaplar yazmış oldular.

1990-lı yılların başlarında dünya sovyet sisteminin çöküşü ile SSCB-ye dahil olan beş türk cumhuriyeti bağımsızlık kazanıyor. Rusya Federasyonuna dahil olan başka Türk halkları ise özerklik hakları alıyor. Bununlada Türk tarihinin Türk halkları arasında ortak araştırılmak, yazmak, yayınlamak ve bu dersliklerin eğitimi için yeni bir dönem başlamış oldu. Ortak iş birliğini sağlamak için şu aşından farklı dernekler, farklı kurumlar yaratıldı, ortak Türk tarihinin araştırılması için hükümetlerce desteklendiler.

Bu yönde en büyük çalışmaları 1993 yılında Almatıda kurulan Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimine (TÜRKSOY) aittir. İlk olarak bu teşkilatı Türk Dili Konuşan Ülkeler: Azerbaycan, Kazakistan, Kirgizistan, Özbekistan, Türkiye ve Türkmenistan Cumhuriyetleri tarafından kurulmuş, daha sonra kuruluşu, Rusya Federasyonundan Başkurdistan, Hakasya, Tataristan, Tuva, Saha, Altay, Moldovadan Gagauz Yeri Cumhuriyetleri ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti gözlemci üye olarak katılmışlardır. TÜRKSOY, Türk Dili Konuşan Ülkelerin kültür ve sanat alanlarında işbirliğini sağlayan, üye ülkelerin yönetim, iç ve dış politikalarına karışmayan uluslar arası bir kuruluştur. Şu kurum Türk tarihinin tetkiki ve sonuçları farklı dergilerde basılmasını teşkil etmişdiler. Yayımlanan şu dergiler sırasına “Altaylardan Tunaboyuna Türk Dünyasında Ortak Motifler”, “Gök Türk Tarihi”, “Dîvânü Lûgati’t-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri”, “Başkurtların Tarihi” (Türkçe-Başkurtça), “İsmail Bey Gaspıralı ve Ziya Gökalp Sempozyumları- Bildiriler” dahildir.

Tüm bu gösterilen çabalar ortak türk tarihinin yazılması ile sonuçlanmalıdır. Ben şu tarih dersliğini “TURAN ELLERİ TARİHİ” gibi adlandırdım. Önce yazdıklarımnda şu dersliğin ortaya çıkmasını zaruri eden farklı dönemlerdeki zamanın bir talebi gösterilmişdi. Bundan sonra yazdıklarımnda ise bunun yazılmasının gelecekteki önemi, psikolojisi ve yazılması yönlerini göstermişimdir.

İşte Türk Dünyasının bir kültür birliği olduğu, en hasas yönünün ise “Ortak Alfabe” ve “Ortak Tarih” olduğu düşüncesi mutlaka değerlendirilmelidir. Türk Dünyası bugün tarihten gelen engin ve zengin bir kültür hazinesine sahiptir. O yüzden Türk Dünyasındaki birliğin yüksek kültür ve kaliteli eğitimle mümkün olabileceğini unutmamalıyız.

Türk Cumhuriyetleri sahip oldukları soy, dil, tarih ve kültür ortaklıklarının tabii sonucu iletişim, bilim, kültür, sanat, edebiyat, ekonomi, teknoloji ve sağlık gibi hemen her alanda işbirliğine girmektedir. Ancak, Türk dünyası bugün çok yazı dilli ve çok alfabeli bir dönemi yaşamaktadır. Türk dünyasının en önemli ortak mesellerinden bir çohu ne yazık ki hala çözülememiştir. Türklüğün ortak meselelerinden biri de “Türk Dünyası Ortak Tarih Kitabı”nın olmamasıdır.

Konuyla ilgilenen ilim adamlarının üzerinde müştereken görüş birliğine vardıkları gibi, Türkler coğrafyanın dağıttığı, tarihin birleştirdiği, yüzyılların oluşturduğu, dil, tarih, örf-adet ve soy birliği ile bir birine bağlı büyük bir millettir. Bu adlarını çekdiklerimizin ortak bir bağlılığı olduğu için bu bağlılığı genc nesillere sunmamız gerekir. Türkmenistan Cumhuriyeti eski Cumhurbaşkanı rahmetli Saparmurat Niyazov Türkmenbaşının da belirttiği gibi, Coğrafya bakımından yurtlarımız ayrı olsa da, biz ayrı insan değiliz. Biz, aslı Oğuzlar’dan olan, dilin, tarihin, folklorun, edebiyatın umumi evladıyız. Yine Azerbaycan Cumhuriyeti eski Cumhurbaşkanı rahmetli Haydar Aliyevin söylediği gibi “biz iki devlet bir millettir”.

Türk devlet ve topluluklarının milli ve siyasi haklarının savunulmasını, korunmasını, mevcut ve oluşabilecek tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesi, müşterek çabalarla, işbirliği ve bağlantılarla kurulabilecek, ortak idealler etrafında kenetlenilecek ortamın hazırlanmasında en önemli etkenlerden birde ortak tarih ve kültür değerlerinin ortaya konulmasıdır. Türk dünyasında ortaya konulabilecek “Ortak Tarihle” bütün insanlığın yararlanabileceği kültür, fikir ve düşünce zenginliğine ulaşabilmek amacıyla, tarihi tecrübelerimizden, kültürel derinliğimizden, milli ve manevi zenginliğimizden yararlanarak ortak bir medeniyet ve kültürü gerçekleştirmeliyiz. Bunları başarabildiğimiz halde milli sorumluluklarımızı yerine getireceğiz, gelecek nesillere büyük bir miras burakmış olacağız. Türk dünyasında, eğer bir dil ve kültür birliği sağlanmasını istiyorsak, bu ancak ortak dil ve ortak tarihle mümkündür. Bunu başaracak olan genç nesil özellikle de orta ve yüksek öğretimdeki öğrenciler yapacaktır. Ayrıca fikrimce aşağıda saydıklarımı da gerçek yapmamız gerekmektedir:

- Türkiye, Azerbaycan ve Merkezi Asyanın dörd Türk Cumhuriyeti arasında ortak eğitim sistemini oluşturmakla ortak Türk tarihi ve edebiyatını tedarik etmek, karşılıklı öğrenci mübadilesini gerçekleştirmek.
- Ortak türk dilinin oluşturulması yönünde Türk devletleri arasında ortak araştırma kurumunun yaratılması ve birge projenin yürürlüğe koyulması.
- ÜmumTürk tarih, edebiyat ve kültürünün araştırılması ve aynı çatı altında bir araya getirilmesine yönelik ilmi çalışmaların desteklenmesi.

Tarihte çok geniş coğrafyalara yayılmış ve pek çok devletler kurmuş Türk milletinin de diğer milletlerle kurduğu ittifaklar ve yaşadığı ihtilaflar günümüzde de etkisini sürdürmektedir. Bundan daha önemlisi değişik Türk devlet ve toplulukları arasında yaşanmış tarihi olaylar Türklüğün günümüzdeki birlik ve beraberliğine etki göstermektedir.

Bazı tarihi olaylar mevcut ki, onları günümüzde farklı yöntemlerle Türk milletine anlatarak ayrımcılık yapmak isteyenler de vardır. Türk tarihindeki bu türlü tarihi olaylara birkaç örnek olarak Timur – Yıldırım Beyazıt çekişmesini, Yavuz Sultan Selim – Şah İsmail Mücadelesini, Timur Hanlığı – Altın Ordu ihtilafını ve hatta dini alanda bile Hz. Ali – Muaviye çekişmesini göstermek mümkündür. Bu tarihi olaylar bugün de yanlış siyasetlerin sonucu olarak milletimiz arasında etkilerini canlı olarak sürdürmektedirler. Bu türlü tarihi olayları derinden araştırmak, bunu tarih gibi kabul etmek ve asla düşünce tarzına çevirmemek gerekir. Asırlarla Turan ellerinin özgürlüğünü sabırsızlıkla beklemeyimize rağmen bu gün geçmiş tarihlerde baş vermiş hiç bir karşıdurma Türk halkları için sorun yarata bilmez ve yaratmamalıdır.

Göktürk İmparatorluğu’nun batıdaki bazı Ogur kabileleri hariç olmak üzere tüm Türk soylu kabile ve toplulukların bünyesinde toplanması sonucunda tüm bu topluluklar “Türk” adı ile anılmaya başlanmış, kendi kabile isimlerini muhafaza etseler bile imparatorluğu oluşturan topluluklar, mesela Uygurlar, Kırgızlar, Oğuzlar, Orta ve Uzak Doğu kaynaklarında Türk olarak nitelendirilmiş ve “Türk” tüm bu akraba kabileler için ortak bir ad haline gelmiştir.

Bu suretle Göktürkler kendi boylarının adı olan “Türk” ismini, bütün Türkçe konuşan kavimlere kabul ettirmişler ve Göktürk hanedanı iktidardan çekildikten sonra da artık bu zamanımıza kadar böyle sürüp gelmiştir. Ta ki Rusların Türk kavimlerine “Özbek, Kırgız, Kazak, Azerbaycan, Türkmen, Tatar, Başkurt, Çuvaş, Yakut, Altay, Hakas ve Karakalpak” gibi kabile isimleri takmak istemelerine kadar Türkçe konuşan kavimler bir tek millet olarak kabul edilmişlerdir. Tarihte bu kabileler topluluğunun adı “Türk” vatanları ise “Turandır” olmuştur. Dolayısıyla şairin sözleriyle desek:

Vatan ne Türkiyedir Türklere, ne Türkistan

Vatan büyük ve müebbet bir ülkedir; Turan!..

Yukarıda açıklamağa çalıştığımız konulara ilave olarak Türk dünyası ortak tarih komisyonunun tespit edeceği konular ışığında hazırlanacak olan, “Türk Dünyası Ortak Tarih Kitabı” 21.yüzyılda Türk dünyasının nesillerine ve geleceğe büyük ölçüde faydalı olacağı kanaatindeyiz. Türk dünyası, tarihi sorumluluğunun bilinci ile hareket etmeli ve bu tarihi fırsatı elden bırakmamalıdır. Türk dünyasında akılcı ve gerçekçi olmayan hiçbir projenin romantik ve ütopyik gerekçelerle vakit harcayacak lüksü yoktur. Dünya Türklüğü’nün kültürel birleşmesine, bütünleşmesine hizmet edecek olan, Türk Dünyası “Ortak Tarih” projesi mutlaka hayata geçirilmelidir. Bu nedenle ortak alfabinin yaratılması mutlaka gereklidir. 13 yüzyıla kadar birbirlerini kolay anlayan Türkler arasında dil ve alfabe birliğini sağlamak için sistematik ortak çalışmalar gerekiyor. Şu anki durum buna doğru bir çaba olduğunu göstermektedir. Örneğin Azerbaycan, Özbekistan ve Türkmenistan’ın küçük farklarla birlikte Latin alfabesine geçtiğini; diğer ülkelerin de bunları izleyeceğini, ortak dil konusunda ise terimlerden başlayarak uzmanlar düzeyinde çalışmalar yapılmaktadır.

Şimdi benim de tahminimce böyle bir konu değerli meslektaşlarımı da ilgilendirecek ve bu konuda daha büyük çabalarda bulunacaklar. Bu nedenle herkese çalışmalarında başarılar diliyorum.

KAYNAKÇA

- Şimşir, Bilal (2011.)” Azerbaycan”, Ankara,
- Eliyarlı, Süleyman(1996.) “Azerbaycan Tarihi”, Bakü,
- Hobsbawm, E.J.(2014)” Milletler ve Milletçilik, Ayrıntı,
- Resulzade ,M.E.(2015)Azerbaycan Cumhuriyeti, Bakü.
- Alçura ,Yusuf.(2012.) Üç tarz-ı Siyaset, Ankara
- Jusdanis, Gregory(2015.)Geçikmiş Modernlik ve Estetik Kültür, Metis,
- Anderson, Benedict,(2015) Hayali Cemaatler, İstanbul
- İnan,Afed (1959) Atatürk Hakkında Hatıralar, Belgeler, Ankara,
- Ögel, Bahaddin, (1971) Türk Kültürünün Gelişme Çağları, İstanbul,
- Gökalp, Ziya(1976) Türk Medeniyeti Tarihi, Ankara,
- Sümer, Faruk (1980) Oğuzlar-Türkmenler, İstanbul,
- Saray ,Mehmet(1984) Atatürk ve Türk Tarihi, TK. S.249, Ankara, SSSS
- Toğan, Z.Velidi,(1981) Umumi Türk Tarihine Giriş, İstanbul,
- Mərdanov M.(2000) Azərbaycan Təhsili: Dünən, Bugün, Sabah. Bakı,
- Azerbaycan Tarihi(2001) 7 ciltlik, V cilt, Bakü.,
- .Güdretoy D.H. (2000) Türk Halklarının Tarihi, Bakü,
- Orta Ümumtehsil Mektebleri Üçün Tarih Programları, Bakü, 1986.
- Orta Ümumtehsil Mektebleri Üçün Azerbaycan Tarihi Programı, Bakü, 1991.
- .Resulzade (1992.) M.E, Çağdaş Azerbaycan tarihi, Bakü,